LEUPE (P.A.).

VERZOEKSCHRIFT VAN SIMON PIETERSZ.,

PERPUSTAKAAN MUSEUM
PUSAT

XXII:

56

Verzoeksch
rekenkunst e
bekoming va
heer P. A. L

Dat in he
gevolg de z
aantal mann
ken roem h
Dirkx, Piete
vele andere
der zeevaart
Dirck Remb
geheeten, S
Valckhoven,
blik, die al
leveren daar
ken door he
hun versche
beoordeelaa

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Verzoekschrift van Simon Pietersz., leermeester in de rekenkunst enz., aan het bestuur der stad Medemblik tot bekoming van een zeker jaargeld. Medegedeeld door den heer P. A. Leupe, thans te Batavia.

Dat in het Noorderkwartier reeds vroeg en met goed gevolg de zeevaart beoefend werd, dat het daarin een aantal mannen opgeleverd heeft, die zich een onsterfelijken roem hebben verworven, mogen de namen van een Dirkx, Pieter Florisz., Vlugh, Schram, Meppel en zoo vele andere getuigen. Ook in het theoretisch gedeelte der zeevaart is het niet achtergebleven; de namen van Dirck Rembrantsz., naar zijne geboorteplaats van Nierop geheeten, Simon Pietersz., zich ook genoemd hebbende Valckhoven, en Claes Heyndrix Gietermaker van Medemblik, die alle in de laatste helft der 17e eeuw bloeiden, leveren daarvan de onwraakbaarste bewijzen op, en de werken door hen in het licht gegeven, werden nog lang na hun verscheiden met vrucht gebruikt. Een zeer bevoegd beoordeelaar geeft onder anderen van de twee eerstge-

BAT. GENOOTSCHAP VAN

Item ID : 21242311
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 19 Maret 2012
No. Induk : 19491/PN-MUSEUM'12
BIB - ID : 100 61 860
Beli / Hadiah : Ex. Museum

noemden dit loffelijke getuigenis »dat men in hen twee uitmuntende onderwijzers in de stuurmans- en sterrekunde had" 1).

Naar aanleiding van het boven aangevoerde, acht de heer Leupe der mededeeling waardig een verzoekschrift door S. Pietersz., leermeester »in de reekenconst, Italiaensch boeckhouden, meetconst, navigatie etc." aan het bestuur der stad Medemblik gerigt, ten einde, om daarbij aangevoerde redenen, met een jaarlijksch traktement begunstigd te worden.

Dat deze voor het onderwijs in de zeevaart zeer gezocht moet geweest zijn, blijkt uit de bij dat rekwest overgelegde lijst zijner leerlingen waarop er voorkomen van Tessel, Winckel, Alkmaar, Staveren, ja zelfs drie van Lubeck.

Voor als nog is de heer L. buiten de gelegenheid geweest om te onderzoeken, of er onder de op die lijst voorkomende personen gevonden worden, die zich later, het zij op de vloot of bij de Oost- en West-Indische Compagnien, hebben onderscheiden; de namen evenwel van Houttuyn, Cat, de Ruyter en Valck zijn in de geschiedenis der marine van het Noorderkwartier niet onbekend. Gietermaker vermeent hij voor den opvolger van zijn leermeester te mogen houden.

Medemblik was zeer beroemd voor het zeevaartkundig onderwijs. In een opdragtsvers, geplaatst voor een der zeevaartkundige werken van dien tijd, komt voor, dat, wanneer een stuurman kon bewijzen, dat hij te Medemblik onderwijs had genoten, men hem zonder nader examen plaatste. In het algemeen waren de Noord-Hollanders zeer met de zeevaart ingenomen; uit bijna alle dorpen gingen de mannen met het voorjaar naar zee en kwamen tegen den winter te huis, daarop doelt Pietersz. ook, als hij zegt, dat de leertijd voor hen maar gedurende de drie à vier

1) *Verhandeling over eenige vroegere zeetogten der Nederlanders* door G. Mol, Hoogleeraar te Utrecht, bl. 488.

wintermaanden was. Op verschillende dorpen in den omtrek van Hoorn, Enkhuizen en Medemblik vindt men nu nog zoogenaamde bootsmans-kassen, waaruit buitengewone dorpslasten betaald worden. Deze kassen zijn hun oorsprong verschuldigd aan eene percentsgewijze opbrengst van de verdiende gagien der zeevarenden na eene gedane reize, en waaruit toen te gemoet gekomen werd aan die gene, die door ziekte of andere wettige redenen aan land moesten blijven, of wier huisgezin in behoeftige omstandigheden verkeerde. Eene zeer nuttige instelling voorzeker, die hoewel door den drang der omstandigheden van het doel afgeweken, nog zulke goede vruchten draagt.

Het bedoeld verzoekschrift luidt als volgt:

Achtbare, wijse, voorsienighe, seer discrete heeren, burgemeesteren en regeerders der stadt Medenblick.

Geeft met aller eerbiedinghe te kennen Simon Pietersz., leermr. in de reken-const, Italiaens boeckhouden, meetconst, navigatie etc. Alsoo hij voor desen in u e. vergaderinghe heeft ingegeven seker request, met welcke was versoeckende te mogen vercrijgen een jaerl. tractement, gefondeert op de redenen van sijne getrouwe onderwijsinghe, die hij aen veel persoonen heeft gedaen en noch dagelix was doende, en dat sulck jaerlix tractement bij u e. den suppliant geaccordeert en toegestaen, hem mochte verbinden om sijn woonplaatse gerustelijck binnen deser stede te mogen houden, oock hoe sulx tot wedersijts eere en reputatie, hoe wel besonderlijck tot subsidie des suppliants, was streckende. Item hoe dat sonder tgenieten van seker jaargelt, nootsakelijck moeste resolveren om elders proffitabeler conditie te becomen om van te connen leven, en meer andere redenen.

Op welcke requeste u e., vermits beleth van andere saken, niet en hebben gedaen; soo ist, dat hij suppliant bij

desen sijn voorgaande renoverende, t selve u e. in verscher memorie brenght; den suppliant is versekert, dat u e. ten hoochsten t welvaren deser stede behartight en door geruchten wel vernomen hebt, wat goeder diensten hij aan vele zeevarende personen in dese wintersse dagen is doende; oock dat u e. achtb. discreten wel can oordelen, wat erkentenisse die personen vereyschen, die als instrumenten van t gemeene best bevonden worden. Om u e. bedenckinghen te leyden tot die insichten, dat de borgerij alhier haer ter zee, ofte met binnen als buyten-lantse negotien en handel, dienen te behelpen, achte onnoodich, gemerckt sulx notoir is. Om nu een yegelijcken na elx begeer en gelegentheyt hier inne te dienen, daer van can hij suppliant volle instructie geven, niet alleen in t geen nootsakelick is, maar oock van t geen dient om de hoochvliegende en curieuse geesten te voldoen. Alle welcke voorschr. redenen aengemerckt, vermeent hij suppliant, dat t versoeck van jaarl. tractement eerlijck en wel gedaen is en oock sulx bij u e. sal opgenomen worden, t welcke obtinerende, sal verstrecken een aengename luyster in d ooren der borgerij en volgens loffelijcke exempelen u e. dienen tot eere, en aen des suppliants sijde hem verbinden om u e. weldaet danck-baerlijck t'erkennen, en hen daardoor crachtelijck t aenimeren om met vreuchde en ijver sijne gaven aen sijne discipelen toe te dienen.

Hierop van u e. achtbare discrete ..... verwachtende etc.

Lijste ..... hier tot Medenblick bij mij ondergeschreven geleert.

In de navigatie.

Frederick Pietersz. Vonhuyzen, tegenwoordich stuerman.
Jan Nuwe, eerst stuerman nu schipper.
Pieter Theunisz., bequaem voor stierman.
Adriaen Cornelisz., wel uytgeleert.
Jan Lambertsz., redelijck uytgeleert.

Dirck Houttuyn, onder stierman.

Robbert Jansz., wel uytgeleert, oock hij vaert voor onderstierman.

Pieter Jansz., goet bequaem voor stierman.

Reyer van Tessel, was schipper, is volleert.

Theunis vant Slot, bequaem keuren, hij vaert voor onderstierman.

Cornelis van Rossum van Alcmaer, in t landmeten.

Marten Cat, voor onderstierman.

Dirck de Ruyter, voor onderstierman.

Jan Mes, bequaem voor stierman.

Hendrick Vijch, voor stierman na de Straat.

Claes Pietersz., voor stierman soo anders niet en weet.

Laurens Adriaensz., bequaem voor stierman.

Sibrant van Hoorn, voor onderstierman na Oost-Indien.

Martijn en Hendrick } beyde Lubeckers, stuxwijs geleert.

Temme Jansz. van Staevren, voor stierman.

Johannes, vrij wel uytgeleert.

Pieter Frericksz. Maars, stuxwijs heen.

Gerrit Krul, bijna volleert.

Jan Rutjes, aenghevanghen.

Volckert Jansz., voor stierman.

Hendrick Willemsz., na de noodighe opmerkinghen, voor opperstierman na Oost-Indie.

Wouter Smith, redelijck wel uytgeleert, vaart op West-Indie.

Groote Claes, stuxwijs.

Gietermaker [1]), aengevanghen.

Sander Sandersz., omtrent uytgeleert.

Claes Pieter Adams, wel toegenomen, is na West-Indien.

Reyer Albertsz. van Winckel, int landmeten.

1) Waarschijnlijk Claes Hendriksz. Gietermaker, later zelf leermeester in de navigatie enz. te Medemblik.

Laurens Stat van Lubeck, voor stierman.
Jacob Schellingher, vrij wel geleert.
Pieter Cornelisz., ten meesten uytgeleert.
Daer sijn noch eenighe die aengevanghen hebben .... comende meende te vervolgen wiens naemen .... duystert sijn en hier niet stellen en can.

Van deze voors. te winter thuys comende, sullen soecken te volleeren, beneffens eenighe zee-varende, die van niews aff van meeninghe sijn aantevanghen, want desen leertijt is maer des winters 3 à 4 maenden.

Van boeckhouders.

Jan Jansz.
Pieter Jansz. Valck.
Thomas Jacobsz.
Pieter Evertsz.
Dirck Schellingher.
Arie Schellingher.
Simon Blauw.
Jan Nuwe.
Aerjan Gerritsz.

} Dese alle sijnder te degen achter en begrijpent wel en doent met goede kennisse, soo dat ick haer niet veel behoeve tonderwijsen.

Adriaen Bouwensz.
Adriaen Roocker.
Jelle Claesz.
Cornelis Reyniersz.
Cornelis Jacobsz.
Jan Ruemondt.
Jan de Zee. en noch 2 à 3 wiens namen mij vergeten sijn.

} Dese sijn alle stuxwijs geleert en souden verder ja ten effecte sijn gebracht geweest, soo sij haren tijt waergenomen hadden.

Wat andere dinghen te leeren aengaet, als van de rekenconst, etc., daervan en stelle hier niet noch niemant.

get. Simon Valck-hoven, leermeester in tgeen voors., tegenwoordich binnen Medenblick.

Aanbeveling van het stedelijk bestuur der stad Medemblik voor den kapitein Houttuin tot het ambt van schout bij nacht, 1659. Medegedeeld door den voorn. heer.

Onder de kapiteinen, behoord hebbende tot het collegie der admiraliteit van het Noorder-kwartier, wier namen met lof in de geschiedenis van ons zeewezen genoemd worden, behoort Adriaen Dircksz. Houtthuyn [1]). Even als van zoo vele anderen, is ons van zijn vroegeren loopbaan niets met zekerheid bekend. Voor het eerst vindt men van hem gewag gemaakt in het jaar 1656, wanneer hij bij de vloot van den luitenant-admiraal Jacob van Wassenaer in de Sont als kapitein van het schip 't Kasteel van Medenblick voorkomt. Op den 8^en^ November 1658 was hij tegenwoordig bij den slag tegen de Zweden. Door den vice-admiraal de Ruyter werd hem in 1659 gelast, als bevelhebber van zeven schepen tusschen Langsland en Sprö te kruizen en voor de stad Nyborg de wacht te doen houden, en had een belangrijk aandeel in het veroveren van die stad op den 25^en^ November van dat jaar. Hij voerde, in den ongelukkigen slag tegen de Engelschen op den 13^en^ Junij 1665 de vlag als schout bij nacht, bij het zevende esquader onder bevel van den vice-admiraal Schram, doch hij had het bijzonder geluk eenige schepen, die in den storm van den 8^en^ en 9^en^ September van dat jaar van de vloot waren afgeraakt, na eene allermoeijelijkste togt weder bij de vlag te brengen. Hij eindigde zijn leven het volgende jaar als bevelhebber van het schip de Prins van Oranje in den zoo beroemden vierdaagschen zeeslag, en wel op den 11^en^ Junij.

Dat men iemand, die zulke belangrijke diensten aan het

1) Mr. J. C. de Jonge, *Geschiedenis van het Nederl. Zeewezen*, 2^e^ deel 2^e^ stuk, bl. 256, noemt hem onder de gene »die reeds sedert eene reeks van jaren aan het Gemeenebest de gewichtigste diensten er zee hadden bewezen."

vaderland bewees, trachtte te bevorderen, blijkt uit den hier bij gevoegden brief van burgemeesteren en regeerders der stad Medemblik aan hun regerend oud-burgemeester en pensionaris Nicolaes Stellinghwerff. Deze aanbeveling had evenwel voor hem geen gunstig gevolg. Hij ging echter voort zijn arm aan het vaderland te wijden en hem mogt dan ook bij herhaling de onderscheiding te beurt vallen van als schout bij nacht de vlag te voeren. Hij stierf als kapitein den dood der helden, met dit getuigenis van den geschiedschrijver van den grooten de Ruyter, dat hij zich steeds als een trouw en vroom kapitein heeft gedragen.

De bedoelde aanbeveling is van dezen inhoud:

Erntfeste, welwijse, voorsienige ende seer discrete heere.

Alsoo schepen Meindert Oostwoudt [1]) bij uwe. gerecommandeert tottet schout bij nacht ampt, om redenen nu daervan desisteert, soo hebben wij, opt ernstich versouck van den thoonder deses, niet connen leedich staen, in plaetse van hem, van wegen onse stadt voor te slaen den persoon van capiteyn Houthuyn, wesende een geswooren capiteyn, die voor desen goede preuven van sijn valeur ende courage, tot contentement van eenen yegelycken, als mede van sijn goede directie en beleyt int commanderen vant volck heeft gethoont ende daeromme buyten reproches eenen yegelycken aengenaem sal wesen, die mede noch wel vier duysent gulden vant lândt is competerende over de bewuste procedueren, hem in debito aengedaen (als uwe. wel bekent is), met versouck dat uwe. gelieve den selven voor allen anderen, die daer nae souden mogen aspireren, te houden voor gerecommandeert, ten eynde den selven cap^e.

1) Meyndert Teunisz. Oostwoudt was kapitein bij de admiraliteit van het Noorder-quartier en had als zoodanig een schip gevoerd in de Middellandsche zee.

Houtthuyn (soo t uw e. geraden dunckt) tottet voorschr. schout-bij-nacht ampt magh worden genomineert ende geëligeert, daer aen den lande dienst ende ons een welbetamende vruntschap geschieden sal. Wij sullen ons hier op verlaten ende hier intusschen Uw E.,

Erntfeste, welwijse, voorsienige ende seer discrete heere, in de genadige bewaringe Godes beveelen. Geschreven tot Medenblick den 16^{en} Septemb. a° 1659.

Uw E. geaffectioneerde confraters, burgemeesteren ende regeerders der steede Medenblick.

Ter ordonnantie van de selve,

C. W. Rijckaerdt, 1659.

Opschrift. Erntfesten, welwijsen, voorsienigen ende seer discreten heere, d'heer Nicolaes Stellinghwerff, regerende oud-burgerm^{r}. ende pensionaris der stadt Medenblick, residerende int Hoefijser tot 's Gravenhage.

Het voorgevallene bij het plaatsen van het wapen van v. Riebeeck in den gevel van het stadhuis aan de Kaapstad in 1804.

Hoewel de Kaapkolonie reeds sedert bijna 50 jaren in andere handen is overgegaan, blijft echter alles aldaar een Hollandsch karakter behouden en worden de Nederlandsche oorlogschepen er steeds met de meeste voorkomenheid ontvangen. Gedurende zijn kort verblijf aldaar, heeft de heer Leupe eenige inlichtingen bekomen omtrent de archieven. Zij bevinden zich in een goeden staat, zijn alle in lederen banden gebonden en beginnen met de stichting der kolonie. De journalen der gouverneurs en de kopij-sententieboeken loopen tot op de verandering van het bestuur onafgebroken door.

Met Z. M. fregat Prins Hendrik der Nederlanden in de maand November 1850 in de Tafelbaai (Kaap de Goede Hoop) geankerd zijnde, maakte hij daarvan gebruik om de openbare gebouwen in de Kaapstad te bezigtigen. Onder

meer andere trok het stadhuis zijne aandacht, in den gevel waarvan het wapen van v. Riebeeck, den stichter en grondlegger dezer kolonie, prijkt.

Het verheugde hem, dat men tot het stads wapen gekozen had het wapen van een man, wiens onvermoeide ijver en volharding getuigden, dat hij niet te vergeefs gerekend had op de gunstige ligging en geschiktheid van den grond van dezen zuidelijken hoek van Afrika, om te kunnen voldoen aan den hem opgedragen last van er eene rust en ververschingplaats te stichten voor de heen- en terugvarende schepen der Oost-Indische compagnie, en die na een tienjarig bestuur die kolonie aan zijn opvolger Zacharias Wagenaar kon overgeven in een toestand, die de gekoesterde verwachting verre overtrof.

Zoo vond onder anderen Wouter Schouten bij zijne tweede reis aldaar in het jaar 1665 de Nederlandsche fortressen de Goede Hoop in beter stand als in het jaar 1658, »wesende merkelijk vergroot, versterkt en met bequame huy»singe voor den commandeur en compagnies dienaers, bene»vens een kerkdaer men Gods woord in predikt, altemael »na de Europische wijs van kalk en steen en die hier ook »gebrand en toegestelt wort, gebouwd zijnde; gemelde »vesting, daer aen men noch dagelijks met de verster»king ijverig besig was, met een goet garnisoen en oorlogs»voorraed wel besorgt", zoodat deze plaats door den zegen des Allerhoogsten tot eene volkrijke stad eerlang stond aan te groeijen [1]).

Het genoemde wapen werd in het jaar 1804 voor den gevel van het stadhuis geplaatst. Op welke wijze en door wien dit geschiedde, wordt in de Kaapsche dagbladen van den 7^en^ en 14^en^ Julij 1804 van dat jaar aldus mede gedeeld:

1) Wouter Schoutens *Reystogten naer en door Oost-Indien*, 3^e^ boek blz. 130.

»De dag van dingsdag den 2en dezer was een plegtige dag voor deze stad en hare inwoners. Tot nog toe had zij geen bepaald wapen gehad; het was voor den commissaris-generaal mr. J. A. de Mist bewaard, om aan dezelve het voeren van een wapen toe te staan, hetwelk de inwoners dezer volkplanting altijd met dankerkentenis aan den eersten grondlegger en gouverneur dezer kolonie, den heer van Riebeek, moet doen gedenken.

De raad dezer gemeente heeft dan ook den dag, waarop dit nieuw verkregen stadswapen plegtig in het openbaar ten toon is gesteld, met alle solemniteit gevierd.

Reeds des morgens vroeg waaide de groote vlag van het kasteel; ten 9 uren was de raad der gemeente met den procureur-generaal vergaderd; deszelfs voorzitter, de heer J. J. Vos, benevens een secretaris, haalde, geëscorteerd van dragonders, den commissaris-generaal van het kasteel af; eene deputatie van twee leden en een secretaris begaven zich naar het huis van het raadslid de Salis en begeleidden van daar den gouverneur en generaal en chef, benevens de raden van politie, insgelijks naar de vergaderzaal van het stadhuis, alwaar door den president voornoemd eene gepaste aanspraak werd gedaan aan den commissaris-generaal, benevens aan den gouverneur en generaal en chef, en raden van politie, welke aanspraak door den commissaris-generaal gratieuselijk werd beantwoord.

Bij het stadhuis was eene eerewacht van eene compagnie grenadiers geplaatst, ten einde aan den commissaris-generaal de verschuldigde militaire honneurs te bewijzen. Het nieuwe stadswapen, bestaande in drie gouden ringen op een rood veld, rustende op een anker (het zinnebeeld der hoop), werd nu, onder het geschal van trompetten en ander muzijk, binnen de raadzaal en buiten aan het stadhuis ten toon gesteld; waarna de commissaris-generaal door den vollen raad der gemeente tot aan de stoep weder

uitgeleid werd en onder het losbranden van 21 kanonschoten vertrok.

Des middags gaf de raad der gemeente een prachtigen maaltijd, bij welken de commissaris-generaal, de gouverneur en generaal en chef, de raden van politie, benevens derzelver secretarissen, voorts alle presidenten der onderscheidene geconstitueerde magten, de commandant der troepen, vele chefs van corpsen en administratien, de predikanten der stad en vele ambtenaren tegenwoordig waren, en waar alle, welke aldaar genoodigd waren, met de meeste minzaamheid en heuschheid zijn onthaald geworden.

Des avonds was het stadhuis prachtig geïllumineerd; de verbazende menigte van aanschouwers, op de groote markt vergaderd, bragt niet weinig toe tot den luister van dezen plegtigen dag, die overigens zeer tot genoegen van ieder een is afgeloopen.

Bij gelegenheid van de plegtige tentoonstelling van het nieuw verkregen stedelijk wapen, deed de wel ed. heer J. J. Vos, president van den raad der gemeente, de volgende aanspraak.

Commissaris generaal!

Thans beleven wij het heugelijk oogenblik, om het op ons verzoek aan deze stad geschonken wapen plegtig in uwe hooge tegenwoordigheid te zien plaatsen.

Ontvang onze dankerkentenis, commissaris-generaal, ook voor deze weldaad, welke gij benevens zoo vele andere, aan deze stad bewezen, hebt willen voegen.

Een heilige eerbied beziele ons bij het aanschouwen van hetzelve! Het herinnert ons, commissaris-generaal, den man, voor wien men reeds sedert anderhalve eeuw eene eerzuil had moeten stichten. De brave Riebeek, grondlegger dezer volkplanting, was wel onder ons geroemd, doch aan u hebben wij het te danken, dat zijne nage-

dachtenis voor alle toekomende geslachten der vergetelheid is ontrukt; terwijl het ons gelijktijdig het levendigst genoegen verschaft, om den schenker daarvan onze openlijke hulde te betoonen en hoogstdeszelfs naam onder ons te vereeuwigen, hem onze dankbare harten en die van onze nakomelingen tot het einde der eeuwen toe te wijden.

Gouverneur en generaal en chef, benevens de raden van politie!

Wij omhelzen deze gelegenheid, om u l. onder dit nieuwelings verkregen teeken van het aanwezen onzer stad ook op nieuw onze hulde en trouw te betuigen.

Als representanten dezer burgerij, uitmakende den raad der gemeente, beloven wij, in hunnen naam, gehoorzaamheid aan de wetten en eerbied voor uwe bevelen; vurig wenschende, dat het ons geboorteland bestendig moge welgaan, en de kommerlijke finantieële staat dezer volkplanting, door de aanmoediging van veeteelt, landbouw, koophandel en aankweeking van nuttige wetenschappen, in voorspoed en welvaart moge veranderd, en dat doende uwe namen voorwerpen worden van de steeds toenemende erkentenis van het late nageslacht.

Hetwelk door den commissaris-generaal, mr. J. A. de Mist, werd beantwoord, in substantie als volgt:

Leden van den raad der gemeente!

Indien het de pligt is eener dankbare nakomelingschap, de dappere of vrome daden der voorvaderen te gedenken, om daardoor hunne namen te vereeren en, ware het mogelijk, te vereeuwigen, indien die herdenking ons zelven en onze volgende geslachten ten prikkel strekken moet, hunne loffelijke bedrijven na te volgen; dan mogen wij ons gelukkig achten, dat het voor onzen tijd en voor dezen dag is bewaard gebleven, om uit de vergetelheid weder op te delven de nagedachtenis van een braven

man, aan wiens beleid deze volkplanting hare geboorte verschuldigd is. Het was in het midden der 17e eeuw toen Johan Anthony van Riebeek, op last, door de magt en in naam van de hooge regering van Neêrlandsch gemeenebest en ten dienste der vereenigde O.-I. maatschappij, bezit nam van deze zuidelijke punt van Afrika. Hij stichtte hier eene rust- en ververschingsplaats voor de heen- en terugvarende Indische schepelingen, en, tevreden om zich bij wettigen titel van koop van het naast bijgelegen land te verzekeren, kon hij zich niet voorstellen, dat deze rustplaats door ongevoelige aangroeijingen eene uitgebreidheid verkrijgen zou, die ons thans zelven verbaast en die misschien reeds te groot is voor haar geluk. Anderhalve eeuw bleef deze volkplanting ongestoord in het bezit der Nederlandsche O.-I. maatschappij en in de magt van het Bataafsch gemeenebest, waaruit zij nimmer had moeten zijn verloren geworden, wanneer ....., doch deze plegtige dag duldt geene treurige herinneringen!

De vereerende last mijner hooge zenderen, om deze volkplanting in hunnen naam en ten behoeve van het moederland andermaal in bezit te nemen en als het ware te herstichten, gevoegd bij het gepast verzoek van u l., leden van den raad der gemeente, om op openbaar gezag eenmaal met een stedelijk wapen te mogen worden voorzien, stelde mij in die gelukkige mogelijkheid, om de ten dezen gepleegde nalatigheid onzer voorgangeren te kunnen herstellen en den naam en de eer van den eersten grondlegger van deze uwe geboorteplaats in u l. midden te doen herleven. Stond het aan mij, om namen, door de oudheid eerbiedwaardig gehouden, met eene pennestreek te kunnen veranderen, nog heden droeg deze schoone en sierlijke hoofdplaats den naam van Riebeeksstad. Doch daar het ten uiterste bezwaarlijk en voor de handeldrij-

vende wereld veelal aan nuttelooze moeijelijkheden onderhevig is, om zonder de algemeene denkbeelden te kwetsen, een ouden naam te veranderen, vergenoegde ik mij, om, op u l. verzoek, aan deze hoofdplaats toe te staan het gebruik van een openbaar zegel of wapen, hetwelk in het Anker, zinspelende op de Goede Hoop, tevens in den gouden grond, waarop dit anker rust, mijnen wensch aanduidt voor den toekomstigen rijkdom en welvaart dezer volkplanting, terwijl hetzelve gedekt en beschermd wordt door een rood schild, dragende drie gouden ringen, zijnde het wapen, dat wij weten gevoerd te zijn door uwen vader en grondlegger van Riebeek.

Hangt dan nu dit wapenschild ter zijner eere en binnen en buiten de wanden van uw raadhuis. Maar dat gijl. met alle uwe medeburgeren u onder dit schild, als onder den standaard van eendragt en burgertrouw, vereenigt! Zweert daar in uwe harten nimmer te zullen dulden, dat vijanden van buiten, of zulke die uwe rust en veiligheid van binnen belagen, ooit hunne verwoestende handen aan dit heiligdom slaan.

Indien de zalige schimmen van uwen eersten vader van Riebeek, nevens zijn afbeeldsel in deze raadzaal mogten tegenwoordig zijn, dan hoort hij thans mijne wenschen en ulieder plegtig verbond: dat zijn naam en wapenschild door u en uwe medeburgeren tegen alle buiten- en binnenlandsch geweld zal worden beschermd! enz.

Duurzaam geluk aan Riebeeks stad!!!

Gedurende den maaltijd werden door den president van den raad der gemeente, den commissaris-generaal en de gouverneur en generaal en chef eenige conditien ingesteld, waarvan wij de volgende slechts mededeelen:

De bloei en welvaart dezer volkplanting.

Leden van den raad der gemeente! Door dapperheid en beleid kunnen staten gevormd en steden gebouwd, maar

door godsdienst en burgerdeugd kunnen die alleen behouden worden. Dat deze beide dan voortaan de steunpilaren zijn mogen, op welke gijl. de hoop van toekomstige welvaart vestigt! Het afbeeldsel van uwen eersten stichter, op heden der vergetelheid onttrokken, versiert thans, en voor altijd, deze uwe raadzaal. En ik bidde den Almachtigen, dat Hij de keur zijner beste zegeningen uitstorte over deze volkplanting en derzelver bewoners, en dat Hij door altijd aangroeijenden rijkdom en vermeerderde welvaart deze hoofdplaats eenmaal doe worden de schoonste, magtigste stad aan deze zijde der linie!

De burgerij van deze hoofdplaats!

Dat hare welvaart steeds moge toenemen en deze dag bij het nakroost altijd in zegening moge blijven!

Alle besturen!

Dat elk door de heilige betrachting van pligt het maatschappelijk geluk helpe vermeerderen!

De koophandel en zeevaart!

Dat dezelve in het vaderland weder moge bloeijen als weleer, en door den nu toegestanen vrijen handel ok hare zegeningen storte over deze volkplanting!

De veeteelt en akkerbouw!

Dat de krachtige middelen door het gouvernement bestemd tot derzelver verbetering, mogen gezegend worden, ten einde dezelve hier mogen bloeijen als in het moederland!

De opvoeders der jeugd!

Dat hunne pogingen met den besten zegen mogen bekroond en daardoor het geluk van het menschdom onwrikbaar moge gevestigd worden!

Den braven Riebeek!

Dat deszelfs nagedachtenis nimmer vergeten worde door een ondankbaar nageslacht!

Johan Anthony van Riebeek was met de schepen de

Drommedaris, Reyger en Goede Hoop op den 6^{en} April 1652 in de Tafelbaai aangekomen en gaf het bestuur van zijne nieuwe volkplanting op den 6^{en} Mei 1662 aan zijn opvolger over. Het dagboek der kolonie maakt er op deze wijze gewag van:

»Jaar 1662 den 6^{en} Mei. Op den middag, is de ed. heer Zacharias Wagenaar, in behoorlijke forme, voor alle den volke alhier, als kommandant voorgesteld en zijne kommissie van de ed. heer gouverneur generaal en raaden van India, van der puije door den secretaris afgeleezen; waarna eenstemmiglijk voor kommandeur in de plaats van de ed. hr. Jan van Riebeek is aangenomen en erkent. God de Heere geeve geluk en voorspoed in zijn begonnen regeeringe. Is meede de vaandrig François Tullekens, in presentie van alle de hier leggende en nog extra geligte soldatesque, voorgesteld als hoofd over dezelve en begiftigd met de kwaliteit van lieutenant, en tot zijn secunde persoon, den sergeant Pieter Everaerd, met de kwaliteit van wachtmeester.

Sondagh den 7^{en}. Weer en wind als gisteren, met regen tot naar den middag, dat het begoste opte klaren, waarmede den ed. hr. kommandeur Jan van Riebeek met zijn huisvrouw en de familie, aan boord van het schip de Mars is gevaren, om met hetzelve naar Batavia te vertrekken, en is de voors. kommandeur de behoorlijke ...

.....

Den 8^{en} dito zijn deeze voorleden nagt, met de lichte maan, de scheepen Mars met 154, en Amstelland met 118 koppen zeil gegaan naar Batavia.

Het afbeeldsel van J. A. van Riebeek versiert nog eene der zalen van genoemd stadhuis, eene copij er van vindt men in een der nummers van het *Nederduitsch Zuid-Afrikaansch Tijdschrift.*

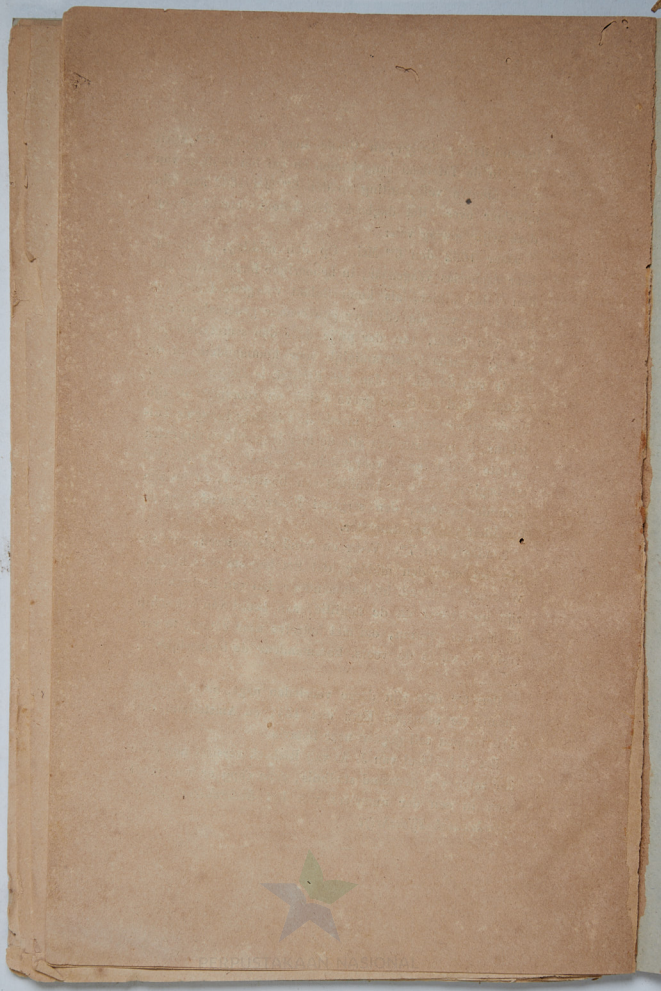

PERPUSTAKAAN NASIONAL